

שבת יט

משה שווערד

1. רש"י פסחים דף כא/ב

ר' יהודה אומר כותח - נותנין בו פירורי לחם, ואסור משום חמץ:

שלשים יום - **דסבירא ליה כבית שמאי**, וזה אינו נאכל מהר, שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו, **והני שלשים יום משעה שחל עליו חובת ביעור, מששואלין בהלכות הפסח:**

2. תוספות פסחים דף כא/ב

רבי יהודה אומר כותח וכל מיני כותח - **אור"י בשם ר"ת דר"י אתי כב"ה ואסר בכותח משום דשם בעליו עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח** ע"י נכרי אי נמי יסברו שבפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אוסר ר' יהודה למכור כותח לנכרי וא"ש אף לר"ת דמפרש בריש אלו עוברים (לקמן מב). דמותר להשהות כותח בפסח:

3. ספר מגן אברהם על או"ח סימן שכד:

(ז) לפני כלב. **משמע בגמ' אפי' כלב שאינו מגדלו בביתו מותר דמצוה ליתן לו מזונות ועסי' ש"ח ססכ"ט:** **יש נוהגין לתת חטין בשבת שירה לפני העופות ואינו נכון שהרי אין מזונות עליך ועב"י שלא כדברי הע"ש:**

4. שפת אמת על שבת דף יט/א

שם בגמ' ת"ר לא ישכיר כו' בד' וה' מותר. **קשה השתא ה' שרי ד' מיבעיא**. ואפשר לפרש דהא משמע דבע"ש אסור אפי' א"י אם העכו"ם ישמש בו בשבת מ"מ אסור להשכיר מספק כיון דקרוב לשבת ובכה"ג בה' מותר. אבל אם משכיר לו באמת להרבה ימים דבודאי בשבת ג"כ יעשה מלאכה ועיקר ההיתר אינו אלא משום הבלעה י"ל דדוקא בד' מותר כה"ג. אך הפוסקים לא חילקו בזה. וגם באגרת נקט הגמ' ד' וה'. **ואפשר לפרש דלכתחילה נכון להקדים בד' אך באם אי אפשר מותר אפי' בה'.** ועי' ברש"י ד"ה לא ישכיר כו' לעשות מלאכה בע"ש. יש לפרש דגם כשמחזירו עוד מבעו"י קודם שבת מ"מ אסור מחשש הרואים שנראה כמשכירו לצורך השבת:

5. ספר מגן אברהם על או"ח סימן רמז:

(ב) אי לא קביע בי דואר. **פירוש איש ממונה שכל כתב אליו יובל והוא נוטלו ומשלחו למי שנשתלח לו ואם אותו האיש אינו קבוע באותו העיר שנשתלח שם אלא הולך לפעמים לסחורה אסור דשמא לא ימצא האיש בביתו וגם הבי דואר ויצטרך לילך אחריו בשבת (ב"ח בשם הפוסקים) ואע"ג דשאר כלים שרי ליתן לעכו"ם כל שיכול לעשותו מבע"י אפי' לא קצץ ואף שהוא עושה אח"כ בשבת שרי כמ"ש סי' רנ"ב ס"ב הכא כיון שכתב ידו של ישראל נושא וניכר מעשה ישראל יאמרו בשבת נתן לו להוליך** (סה"ת ומרדכי וכו"כ האגודה דלא כב"ח שנדחק) וא"כ בכתב של עכו"ם שרי (") ומזה נלמוד דכ"ש כשמשלחו בע"ש דלא יאמר ראה שתהא שם ביום א' או ביום ב' וכיוצא בזה וידוע שא"א לו להיות שם אא"כ ילך בשבת דהוי כאלו א"ל לך בשבת ואפילו קצץ אסור ועסי' ש"ז ס"ד:

6. ביאור הלכה סימן רנב ד"ה אם

אם קצץ וכו' - עיין במ"ב מה שכתבנו בזממה"ז כלים לכובס וכו' כ"כ מ"א וא"ר אך סתם המ"א דבריו מאד ולא פירש אם ר"ל שלא התנה כלל וכדעת הגמ"ר מפני שאין עושין בחנם א"כ למה התנה ע"ז בזממה"ז וגם למה סיים דאטו בכל פעם יקצוץ עמו ואם נפרש דבפעם ראשונה קצץ עמו וקמ"ל דדי בזה וכמו שביאר התו"ש אכתי לא יתפרש מה שהתנה ע"ז בזה"ז וע"כ נראה שר"ל שהבטיח ליתן לו שכר אך שלא פירש כמה יתן ומה שהקשה בנ"א דהא קי"ל ברמ"ז דלא בעינן קציצה בהדיא **נ"ל דעד כאן לא שרינן ברמ"ז שלא פירש כמה יתן לו אלא בהבטיחו שיתן לו שכרו כראוי** או שיתפטר עמו [וכן מוכח בתשובת הרשב"א שהביאו ב"י בסימן רמ"ז ע"ש וזהו שכתבו בש"ע ס"ב שיתן לו שכרו היינו כראוי לו וכן משמע בח"א אך שסתר עצמו קצת בדבריו במ"ש או שהדבר ידוע שלעולם וכו'] **ולכך סמכא דעתיה דא"י וסבר שיתן לו שכרו משלם ודינו כקצץ אבל אם אמר לו הישראל סתם שיתן לו שכר אין דינו כקצץ דהא אין הא"י יודע כמה יתן לו** ושמא יתן לו דבר מועט ...

7. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף יט/א

אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת. **פי' ר"ח ז"ל דוקא בספינה גוששת למטה מעשרה ומשום איסור תחומין נגזרו בה...ופירשה הרב אלפסי ז"ל משום עונג שבת ... ור"י בעל התוספות ז"ל פירשה משום שאסור לעבור במים במעבורת ואפילו בתוך התחום, משום דהוה ליה כשט ואסור לשוט גזרה שמא יעשה חבית של שייטין.** אי נמי אסור לעבור במעבורת שמא יסייע וקא עביד עובדין דחול, אי נמי דמחזי כמאן דממטי לה לספינה ארבע אמות בכרמלית. ...

8. קובץ אור ישראל "האם יש מצוה לבקר ארץ ישראל"

מצוה לבקר ארץ ישראל

בשבת (יט). תניא ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת במה דברים אמורים לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי. " והמתבר (או"ח רמח"ד) כשהביא דין זה כתב "והעולה לארץ ישראל אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת כיון דדבר מצוה היא יכול לפרוש." ומבואר דהעולה לא"י הוי דבר מצוה. והמג"א (שם אות טו) כתב "ודוקא

ע"ד להתישב, וי"א אפילו ע"מ להחזיר כיון דאפילו מהלך ד"א בא"י מצוה היא." כלומר שיש מחל' אם מה שכתב המחבר שהעולה לא"י מצוה היא אם הוא דוקא ע"מ לדור שם או אפילו לבקר שם. ובאמת יש שיטה שלבקר, ואפילו רק לילך ד' אמות בא"י, הוי מצוה. ובמחצית השקל (שם) כתב שהמקור לומר שיש מצוה לילך ד' אמות בא"י הוא מכתובות (קיא): "דכל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן עוה"ב."

והנה, מקור דין המחבר שיש מצוה לעלות לא"י נובע מהריב"ש (ס' קא). וז"ל הריב"ש: ואחרי שלדבר מצוה מותר אפ"ל בע"ש אין ספק שהעליה לארץ ישראל מצוה היא ... וכן אמרו שם כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן עוה"ב ... וכן אין לומר שאין העליה מצוה כי אם הישיבה שהרי העולה על דעת להתישב נקרא עוסק.

והאליה רבה (רמח"ג) כתב שהדעה ראשונה במג"א היא דעת הכנסת הגדולה שכתב שהריב"ש סובר שאין מצוה אא"כ דעתו להתישב שם. והאליה רבה תמה עליו שהרי הריב"ש עצמו הזכיר הגמ' בכתובות "כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן עוה"ב". ומה שכתב הריב"ש "שהרי עולה על דעת להתישב נקרא עוסק", לאו דוקא להתישב, ולא כתב כן אלא להורות שהעליה עצמה ג"כ מצוה היא (כלומר שנקרא עוסק במצוה במשך זמן הליכתו) ולא רק הישיבה. ועיין בכף החיים (שם אות מה) שהביא מהפנת הדביר שבאמת יש מחל' אם יש מצוה לבקר א"י, וכתב שהרמב"ם סובר שיש מצוה לבקר א"י. וכנראה שכוונתו לדברי הרמב"ם (הל' מלכים ה"א) שכתב "אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא." ומבואר מכל זה שרוב האחרונים סוברים שיש מצוה בהליכת ד' אמות בא"י, ורק יש דעה א' במג"א שמקורו בריב"ש הסובר שצריך להתישב שם. אך אין הכרח בדבריו שהריב"ש באמת סובר כן.

9. שפת אמת על שבת דף יט/א

שם בגמ' ת"ר אין מפליגין כו' ופוסק עמו ע"מ לשבות ואינו שובת. אפשר דגם כשהעכו"ם מודיעו שלא ישמע לו נמי שרי כיון שהוא פוסק עמו. [דהא בעורות לעבדן ובשילוח איגרת א"צ לפסוק ע"מ לשבות אלא כאן הואיל שהישראל בעצמו יושב בספינה התקינו שיפסוק עמ"ל כמ"ש הט"ז (סי' רמ"ח). י"ל דסגי בהכי להודיעו שאינו רוצה לילך בשבת]:

10. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף יט עמוד א

מאי שנא כולהו דגזרי ב"ש וכו' אמרי כולהו אי עביד בשבת מיחייב חטאת גזרי ב"ש. תמיהא מילתא מאי גזרה, דהא איסורא דאורייתא הוא לב"ש משום שביתת כלים, ובתוספות תירצו דסוגיין הכא כרבה דפריש לעיל טעמא דריחים מפני שמשמעת את הקול, וס"ל דאפ"ל לב"ש ליכא במוגמר וגפרית ואונין ויורה וכל מידי דלא עביד מעשה משום שביתת כלים וברייתא דקתני ובכל אשר אמרתי אליכם לרבות שביתת כלים אליבא דב"ש היינו בכלים דעבידי מעשה, אבל טעמא דב"ש במתני' אינו אלא משום גזירה דילמא עביד בידים, וכל זה אינו מחוור, ויותר נראה לומר דגזרה דאמרינן הכא לאו גזירה דרבנן אלא איסורא וגזירה דאורייתא, דלב"ש איסור שביתת כלים מן התורה כדי שינוח ולא יבא לעשות מלאכה בעצמו,

ובפ"ק דחולין (ו' א') נקטינן כרבי מאיר דגזר רובא אטו מיעוטא וכו', לומר דאסר מדינא דחייש למיעוטא, וכדכתיבנא התם, כנ"ל. **SEE 15 BELOW**

11. פני יהושע על שבת - דף יט ע"א

בפיסקא ושיון אלו ואלו שטונעין כו' מאי שנא כולהו דגזרו [בהן] ב"ש כו'. וכתבו התוס' לעיל דמהאי לי שנא דגזרו משמע דהיינו אליבא דרבה דטעמא דב"ש משום גזירה כו' ע"ש. וכבר כתבתי דאין זה מוכרח דלענין שביתת כלים נמי שייך לשון גזרו כיון דבכל הנך דבמתניתין ובטענית קורה הכלי לא עביד מעשה וא"כ י"ל דבכה"ג לא הוי אלא גזירה דרבנן ולא שייך שביתת כלים דאורייתא אלא במצודות דאזלי ויורה וברחיים דבהנך הכלי לבד עושה מלאכה בלי עשיית אדם וכמ"ש לעיל ובהכי אתי שפיר נמי הא דקאמר הכא ע"ש עם חשיכה משום דבהנך שביתת כלים דלא הוו אלא מדרבנן נראה דלא גזרו אלא ע"ש עם חשיכה וכן מבואר להדיא בלשון הר"ן ז"ל כאן שמפרש כל הסוגיא דהכא אליבא דרב יוסף מטעמא דשביתת כלים ע"ש אלא שלא דיקדק לפרש לשון גזרו: **SEE 15 BELOW**

12. תוספות רי"ד מסכת שבת דף יט עמוד ב

אלא דבש דמעיקרא אוכלא והשתא אוכלא פי' אע"ג דתנן בפ' בתרא דמס' מכשירין שהדבש הוא א' משבעה משקין המכשירין האי דקרי ליה הכא אוכלא כלומר שאין דרך העולם לשתות דבש אלא ליכול בו ע"י טיבול והילכך גם בתוך החלה יכול לאוכלו ולא אתי למיסחט אבל מיהו אע"ג דאין דרך העולם לשתותו משכיר את הזרעים דמשקה הוא חשוב. הגי' כרבי דזוי רב אסר ושמואל שרי עיין בפ' אין צדין במהדורא תליתאה מה שהקשתי דשמואל אדשמואל:

13. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף יט עמוד ב

ופרקין אמר לך התם הוא דמעיקרא אוכל והשתא אוכל. פי' לאו דוקא אוכל גמור, דא"כ אוכלא דאיפרת הוא ואפ"ל בלא ריסוק נמי, אלא למימרא דקרוב הוא לאוכל, כי אע"פ שמעורב בו הפסולת והשתיה שבו, מ"מ האוכל ניכר ומסויים בו ואינו דומה לדש בתבואה, ומשום הכי אסרי רבנן דכיון דמעורב בו פסולת הרי הוא כמפרק גמור שהוא תולדה דדש.

14. THE 39 MELACHOS [RIBIAT]

Melocho on Erev Shabbos (the eve of Shabbos)

However, major projects may not be embarked upon close to Shabbos:

➤ Examples:

Painting a house, building a deck or porch, planting a new garden, starting a new lawn, major household repairs.⁶⁰⁴

c-1) Mailing a letter or package on Friday afternoon

One is permitted to mail a letter on Friday afternoon (where it can be assumed that the postal employees are non-Jewish) even though the letter will be handled and/or delivered on Shabbos by the non-Jewish postal workers.⁸²¹ This is permitted (and not considered Amirah L' Akum) for a number of reasons, two of which will be explained below:

1) The service provided by the post office can be classified Halachically as a *Kablanus* (contractual agreement). As explained earlier (*page 76*), a "Kablan" is one who is contracted to supply a specific item or a defined service. Kablanus is different from Amirah L' Akum because the Kablan is not responding to the request or direct needs of his Jewish client, but is merely working for himself. He is therefore not regarded as a Sh'liach (agent) for the Jew (*refer to pages 63-64*). Similarly, the delivery of the letter on Shabbos is not due to the request of the patron, but is rather for the convenience of the post office.⁸²²

2) One who mails a letter is not actually instructing any non-Jew to do a Melocho for him. He merely hands the letter to the clerk, who then sets the delivery system in motion, i.e. the letter is channeled and processed through different people in various departments until it reaches its destination. This type of Melocho via a non-Jew is known as Amira L' Amira (*see page 72*), which under these circumstances is permissible.⁸²³

One should not send a letter or package via overnight delivery if this will require that it be handled on Shabbos. (The delivery in this case cannot be considered Kablanus - see reason #1 cited above).⁸²⁴ However, if it is urgent, one may send the overnight package even on Friday (as per reason #2 cited above).⁸²⁵

d) Melochos for Shabbos preparation

Melocho that is needed for Shabbos preparation is permitted until the arrival of Shabbos.⁶⁰⁵

מעשה משום שביתת כלים. ובריתא⁶⁹ דקתני וכל אשר אמרת אליכם לרבות שביתת כלים אליבא דב"ש היינו בכלי דעבידי מעשה, אבל טעמא דב"ש במתני' אינו אלא משום גזירה דילמא עביד בידים. וכל זה אינו מחזור. ויותר נראה לומר דגזרה דאמרי' הכא לאו גזירה דרבנן אלא איסורא וגזירה דאורייתא, דלב"ש איסור שביתת כלים מן התורה כדי שינוח ולא יבא לעשות מלאכה בעצמו, ובפ"ק דחולין⁷⁰ נקטי' כו' מאיר דגזר רובא אטו מעוטא וכו' לומר דאסר מדינא דחייש למיעוטא⁷¹ וכדכתיב' התם⁷², כנ"ל.

מאי שנא כולהו דגזרי ב"ש וכו' אמרי כולהו אי עביד בשבת מיחייב חטאת גזרי ב"ש. תמיהא מילתא מאי גזרה דהא איסור' דאורייתא הוא לב"ש משום שביתת כלים. וכתוספות⁶⁸ תירצו דטוגיין הכא כרבה דפריש לעיל טעמ' דריחים מפני שמשמעת את הקול וס"ל דאפי' לב"ש ליכא במוגמר וגופרית ואונין ויורה וכל מידי דלא עביד